

В. А. Голян,

д. е. н., професор, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України "Боярська лісова дослідна станція", м. Боярка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2502-4573>

Р. В. Коробка,

к. е. н., докторант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8878-0153>

Н. Ю. Шевченко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8506-1782>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.9.22

ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИДОБУТКУ КОРИСНИХ КОПАЛИН В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВИМІР

V. Holian,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Separate division of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Boyarka forest research station", Boyarka

R. Korobka,

PhD in Economics, Candidate on Doctor Degree, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

N. Shevchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department

of Finance, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FISCAL REGULATION OF MINERAL EXTRACTION IN THE CONTEXT OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS OF ZHYTOMYR REGION: INVESTMENT DIMENSION

Обґрунтовано, що інституціоналізація ринку земель сільськогосподарського призначення, земельна дерегуляція, формування мережі укрупнених територіальних громад створили додаткові передумови для результативнішого використання ресурсно-виробничого потенціалу соціально-економічного піднесення сільських територій. Виявлено, що вагомим чинником соціально-економічного розвитку сільських територій виступає видобуток корисних копалин за умови еквівалентного розподілу рентної плати за користування надрами між центральними та місцевими публічними фінансовими фондами. Визначено, що характерною рисою нееквівалентності розподілу мінерально-сировинної ренти є те, що місцеві бюджети адміністративних областей, де сконцентрована розгалужена мережа об'єктів видобутку корисних копалин, не отримують достатньої величини даного виду природно-ресурсної ренти для нарощення потенціалу фінансування проєктів соціально-економічного розвитку та відтворення мінерально-сировинної бази. Встановлено, що репрезентативним регіоном в частині забезпечення соціально-економічного піднесення сільських територій за рахунок еквівалентного розподілу мінерально-сировинної ренти виступає Житомирська область, яка концентрує великі запаси корисних копалин та розгалужену мережу об'єктів надрокористування. Дослідження показали, що у 2015—2023 роках спостерігалось дві основних фази надходжень рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області: перша фаза (2015—2021) — в ціло-

му висхідний тренд у динаміці номінальних надходжень; друга фаза (2022–2023) — спадна тенденція номінальних надходжень у зв'язку із стисканням ділової активності внаслідок повномасштабного вторгнення на територію України російських загарбників. Встановлено, що сума надходжень рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області у 2015–2023 роках у порівнянних цінах на початок 2015 року коливалася в інтервалі 14,0–22,9 млн грн і не демонструвала висхідної тенденції, що свідчить про низький рівень дифузії мінерально-сировинної ренти у публічні фінансові фонди даного регіону. Обґрунтовано, що підвищення дієвості впливу сфери надрокористування на соціально-економічне піднесення сільських територій Житомирської області залежить від формування такої моделі фіскального регулювання видобутку корисних копалин, котра буде передбачати підвищення частки відрахувань мінерально-сировинної ренти у місцеві бюджети даного регіону та формування спеціальних публічних фондів відтворення мінерально-сировинної бази.

It is substantiated that the institutionalisation of the agricultural land market, land deregulation, and the formation of a network of enlarged territorial communities have created additional prerequisites for more efficient use of the resource and production potential of the socio-economic development of rural areas. It is found that a significant factor in the socio-economic development of the rural regions is the extraction of mineral resources, if the rent for the use of subsoil is equally distributed between central and local public financial funds. It is determined that a characteristic feature of the non-equivalent distribution of mineral resource rent is that local budgets of administrative regions where an extensive network of mineral extraction facilities is concentrated do not receive a sufficient amount of this type of natural resource rent to increase the potential for financing projects of socio-economic development and reproduction of the mineral resource base. It has been established that the Zhytomyr region, which concentrates on large mineral reserves and an extensive network of subsoil use facilities, is a representative region in terms of ensuring the socio-economic development of rural areas through the equivalent distribution of mineral rent. The research has shown that in 2015–2023 there were two main phases of subsoil rent revenues to the local budgets of Zhytomyr region: the first phase (2015–2021) — a generally upward trend in the dynamics of nominal revenues; the second phase (2022–2023) — a downward trend in nominal revenues due to the contraction of business activity as a result of the full-scale invasion of Ukraine by Russian invaders. The author establishes that the amount of rent revenues for the use of subsoil to the local budgets of Zhytomyr region in 2015–2023 in comparable prices at the beginning of 2015 fluctuated in the range of UAH 14.0–22.9 million and did not show an upward trend. It indicates a low level of diffusion of mineral rent into the public financial funds of this region. It is substantiated that increasing the effectiveness of the impact of the subsoil use sector on the socio-economic development of rural areas of the Zhytomyr region depends on the formation of a model of fiscal regulation of mineral extraction. It will provide for an increase in the share of mineral rent payments to local budgets of this region and the formation of special public funds for the reproduction of the mineral resource base.

Ключові слова: фіскальне регулювання, рентна плата за користування надрами, сільські території, фінансово-інвестиційне забезпечення, корисні копалини, сільські територіальні громади, вторинна мінеральна сировина.

Key words: fiscal regulation, rent for subsoil use, rural areas, financial and investment support, minerals, rural territorial communities, secondary mineral raw materials.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сільські території в останні роки зазнали численних інституційних трансформацій, які передбачали запуск ринку земель сільськогосподарського призначення та земельну дерегуляцію (передача сільськогосподарських земель державної власності поза межами населених пунктів у власність територіальних громад), а також формування мережі сільських та селищних укруплених територіальних громад. Такі інституційні трансформації сформували додаткові можливості для результативні-

шого використання резервів соціально-економічного піднесення сільських територій. Певними особливостями відзначаються сільські території Житомирської області, оскільки відзначаються великими запасами як відновних, так і вичерпних природних ресурсів, які значною мірою детермінують структуру господарського комплексу даного регіону. У структурі сукупного природно-ресурсного потенціалу Житомирської області вагоме значення займають корисні копалини, що робить сферу надрокористування одним з ключових чинників соціально-економічного піднесення означеного регіону. Дієвість впливу видобутку корисних копалин на соціально-економічний розвиток сільських територій, які

є основним ареалом концентрації мінерально-сировинного потенціалу, визначається системою фіскального регулювання надрокористування, котра визначає пропорції вертикального та горизонтального розподілу рентної плати за користування надрами.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В останні роки активізувалися дослідження, котрі стосуються формування сучасного інституційного підґрунтя результативнішого використання природних ресурсів для прискорення процесів соціально-економічного піднесення сільських територій. Розглядаються різноманітні сценарії господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу через призму структурної перебудови сільської економіки та формування сектору мобільних підприємницьких структур, які функціонують у сфері природокористування.

Масового характеру набули прецеденти нееквівалентного розподілу рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів між державним та місцевими бюджетами. Основна маса природно-ресурсної ренти концентрується у центральному фінансовому фонді країни, незважаючи на десятиліття поглиблення децентралізації. Це значною мірою, на думку В.Іванченка, Н.Мединської та В.Бардася, є наслідком неадекватності ставок рентної плати у зв'язку з недокапіталізованістю природних ресурсів, а також тіньового характеру видобутку окремих видів природної сировини. Така ситуація законсервувала невисокий відсоток екоресурсних платежів у сукупних податкових надходженнях до Зведеного бюджету України [3]. Недокапіталізованість природних ресурсів звужує базу нарахування рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, що залишає поза публічними бюджетними фондами значні суми природно-ресурсної ренти, яка фактично акумулюється у секторі природокористувачів, а не перерозподіляється на користь власника природних ресурсів — українського народу.

Кольоса Л. переконана, що підвищення прямого економічного ефекту для сільських територій пов'язується зі зростанням еквівалентності вилучення та удосконаленням адміністрування рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, котрі концентруються на таких територіях, а також із підвищенням частки відрахувань природно-ресурсної ренти до бюджетів сільських територіальних громад. Це дасть можливість підвищити концентрацію природно-ресурсної ренти у бюджетах сільських територіальних громад, що розширить можливості місцевого самоврядування сільських територій прискорювати темпи соціально-економічного піднесення та результативніше фінансувати природоохоронні проєкти [5, с. 51].

Такий підхід доцільно взяти на озброєння з огляду на те, що на сільських територіях, як правило відсутні великі об'єкти промислового виробництва і саме еквівалентний розподіл рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів між центральними фінансовими фондами та публічними бюджетами територіальних громад, де концентруються запаси природної сировини, певною мірою визначає фінансову самодостатність означених територіальних утворень.

Калініченко Д. та Бардась В. констатують, що важливого значення в умовах масштабного освоєння запасів надр набуває формування сучасного інструментарію фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази, щоб результативніше залучати у господарський обіг вторинну мінеральну сировину і тим самим забезпечувати економію великої кількості складових мінерально-сировинного потенціалу. Паралельно складною проблемою виступає урізноманітнення джерел фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази у зв'язку з обмеженими бюджетними можливостями та низькою мотивацією надрокористувачів фінансувати проєкти реінжинірингу використання мінеральних відходів [4, с. 115].

Тобто констатується необхідність трансформації фіскального регулювання видобутку корисних копалин таким чином, щоб частина мінерально-сировинної ренти концентрувалася у спеціальних фондах місцевих бюджетів і спрямовувалася на відтворення мінерально-сировинної бази. Це дасть можливість сформувати надійне джерело фінансово-інвестиційного забезпечення розбудови інфраструктури поводження з вторинною мінеральною сировиною, що може стати результативним детермінантом диверсифікації сільської економіки та соціально-економічного піднесення сільських територій в цілому.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування пріоритетів трансформації системи фіскального регулювання видобутку корисних копалин в контексті соціально-економічного піднесення сільських територій Житомирської області на основі аналізу тенденцій надходжень рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів даного регіону, а також на основі врахування наявних резервів ефективного використання вторинної мінеральної сировини в системі відтворення ресурсно-виробничого потенціалу сільських та селищних територіальних громад.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Глобальні тренди останніх років, котрі відзначаються загостренням протистояння за володіння і розпоряджання цінними видами мінеральної сировини, детермінують новий порядок денний визначення пріоритетів видобутку корисних копалин. Для України, котра потерпає від збройної агресії російських загарбників, запаси мінеральних ресурсів виступають базовою передумовою господарської самодостатності та національної безпеки. Мінеральні ресурси були, є і залишаються в оглядовій перспективі однією з базових підвалин економіки України [7]. Форсування розвитку сектору високотехнологічних виробництв у високорозвинених країнах світу та в Китаї призвело до зростання попиту на такі мінеральні ресурси як літій та титанові руди, а також на рідкоземельні мінерали, що підвищує увагу глобальних акторів до мінерально-сировинного потенціалу України.

Водночас корисні копали відіграють вагоме значення для соціально-економічного піднесення тих територій, де вони концентруються. Ареалом концентрації різноманітних видів мінерально-сировинних ресурсів виступають також сільські території. В першу чергу це

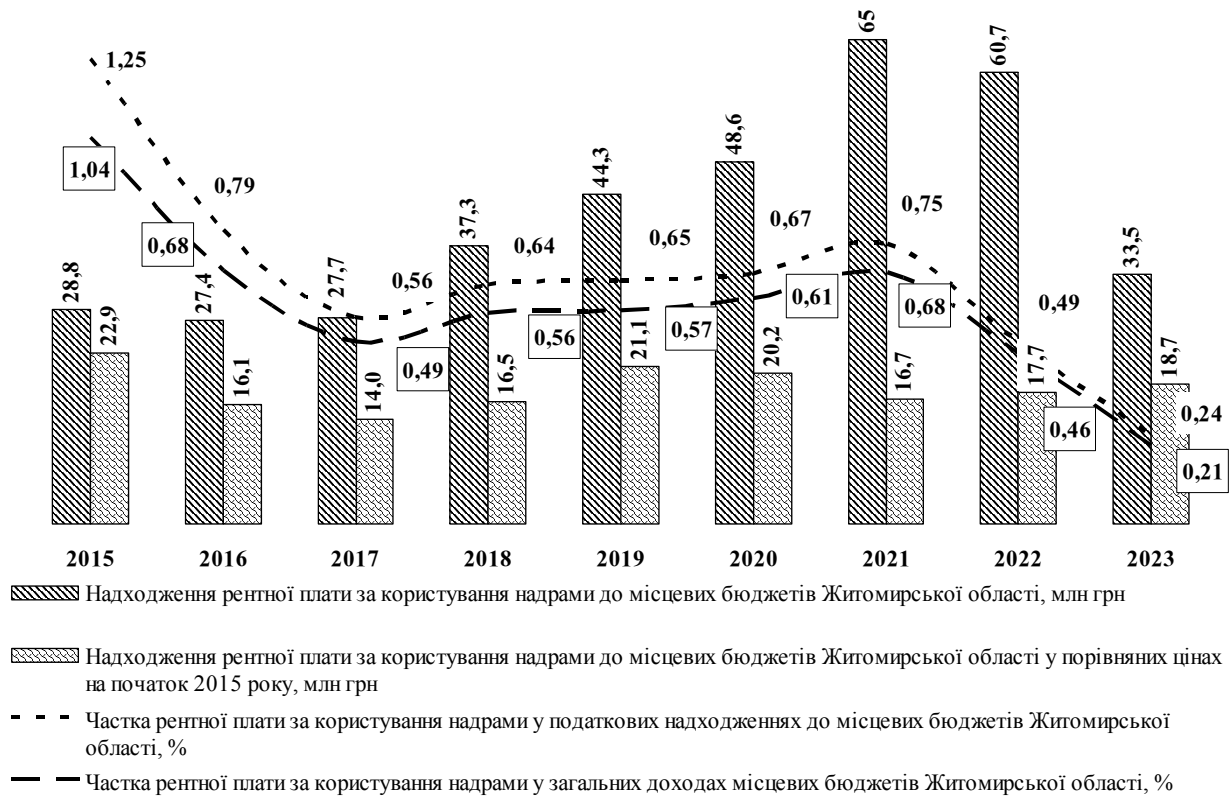

Рис. 1. Структурно-вартісні виміри надходжень рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області у 2015—2023 роках

Джерело: розраховано за оперативними даними Міністерства фінансів України.

стосується сільської місцевості Житомирської області, де вже тривалий час здійснюється видобуток корисних копалин, що не завжди прямо корелює з інтересами місцевого населення та здійснює еколого-деструктивний вплив на довкілля.

Житомирська область концентрує понад 500 родовищ різноманітних корисних копалин, з яких активно розробляється близько 200. Є тут також родовища паливно-енергетичної сировини. На території області розміщено близько 140 родовищ торфу з переважною концентрацією в північно-західній частині області. Рудні корисні копалини представлені в основному ільменітом — рудою титану, а також свинцем і цинком, берилієм, ванадієм, молібденом, цирконієм, скандієм [6].

Означена адміністративна область входить до переліку регіонів з розгалуженою мережею об'єктів господарського освоєння родовищ корисних копалин. На території області суб'єктам господарювання у свій час було надано 180 спеціальних дозволів на користування надрами з метою розробки родовищ корисних копалин та 14 — на геологічне вивчення перспективних ділянок. У гірничій галузі функціонує 51 велике, середнє та вагоме за обсягами виробництва підприємство основного кола. Основною конкурентною перевагою сфери надрокористування Житомирської області є наявність значних запасів титану, які складають понад 85% усіх розвіданих запасів титанових руд України. Відповідно до спеціальних дозволів на користування надрами, розробку титанових (ільменітових) родовищ в області здійснюють філія "Іршанський ГЗК" Публічного акціонерного товариства "Об'єднана гірничо-хімічна компанія", ТОВ "Валки-Ільменіт", ТОВ "Межиріченський гірничо-збагачувальний

комбінат". Означені підприємства спільно з Вільногірським гірничо—металургійним комбінатом, розташованим у Дніпропетровській області, повністю забезпечують товарними концентратами заводи України, значна частина яких експортується. Водночас в області розробляються тільки розсіпні родовища титанових руд [8].

В спектрі проблем фіскального регулювання природокористування особливої актуальності набуває перегляд системи вилучення мінерально-сировинної ренти. Мінерально-сировинна рента для регіонів, де концентруються великі запаси мінеральної сировини і певною мірою є розвинутою інфраструктура видобутку корисних копалин, за умови удосконалення її адміністрування та вертикального розподілу (підвищення частки відрахувань до бюджетів територіальних громад) може стати ключовим чинником зміцнення фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Водночас мінерально-сировинна рента для таких регіонів як Житомирська область, де концентруються численні корисні копалини, виступає потенційним чинником зростання надходжень до місцевих бюджетів як в частині нарощення потенціалу фінансування проєктів прискорення соціально-економічного піднесення, зокрема сільських населених пунктів, так і в частині відтворення мінерально-сировинної бази. Відтворення мінерально-сировинної бази — це один з ключових чинників соціально-економічного піднесення регіонів, де відбувається активний видобуток корисних копалин.

Показовим інституційним розривом системи фіскального регулювання видобутку корисних копалин в Україні є те, що території, які виступають ареалом концентрації великих запасів мінеральної сировини, не отримують навіть критично необхідних сум мінерально-

сировинної ренти для упорядкування та модернізації індустрії надрокористування. Більше 90% рентної плати за користування надрами акумулюється у державному бюджеті і розчиняється у загальному фонді. Відсутність прив'язки акумульованої у центральному фінансовому фонді держави мінерально-сировинної ренти до пріоритетів фінансування відтворення мінерально-сировинної бази не дозволяє в останні десятиліття забезпечити адекватну та коректну оцінку паливно-енергетичної, рудної, та гірсько-хімічної складових мінерально-сировинного потенціалу країни та окремих регіонів. Прикметною рисою нееквівалентності розподілу мінерально-сировинної ренти є те, що місцеві бюджети адміністративних областей, де сконцентрована розгалужена мережа об'єктів видобутку корисних копалин, не отримують достатньої величини даного виду природно-ресурсної ренти для нарощення потенціалу фінансування проєктів соціально-економічного розвитку та відтворення мінерально-сировинної бази. В першу чергу це стосується Житомирської області.

У 2015—2023 роках спостерігалось дві основних фази надходжень рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області: перша фаза (2015—2021) — в цілому висхідний тренд у динаміці номінальних надходжень; друга фаза (2022—2023) — спадна тенденція номінальних надходжень у зв'язку із стисканням ділової активності внаслідок повномасштабного вторгнення на територію України російських загарбників (рис. 1).

Надходження рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області протягом 2015—2021 відображали висхідний тренд. Так у 2015 році даний показник становив 28,8 млн грн, у 2016 році — 27,4 млн грн (найменше значення протягом аналізованого періоду), у 2017 році — 27,7 млн грн, у 2018 році — 37,3 млн грн, у 2019 році — 44,3 млн грн, у 2020 році — 48,6 млн грн, у 2021 році — 65 млн грн (найбільше значення протягом аналізованого періоду). У 2021 році порівняно з 2015 роком надходження рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області зросли на 36,2 млн грн або у 2,26 рази. Водночас у 2022 та 2023 роках надходження рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів Житомирської області порівняно з 2021 роком знизились. Зокрема у 2022 році до місцевих бюджетів Житомирської області надійшло 60,7 млн грн мінерально-сировинної ренти, а у 2023 році — 33,5 млн грн.

Для виявлення реальних зрушень у динаміці надходжень мінерально-сировинної ренти до місцевих бюджетів Житомирської області була визначена сума рентної плати за користування надрами у порівнянних цінах на початок 2015 року (сума надходжень рентної плати за користування надрами у порівнянних цінах на початок 2015 року за відповідний рік визначалася шляхом ділення номінальної величини даного виду природно-ресурсної ренти на кумулятивний індекс цін виробників промислової продукції). Сума надходжень рентної плати за користування надрами у порівнянних цінах на початок 2015 року коливалася в інтервалі 14,0—22,9 млн грн і не демонструвала висхідної тенденції.

Підтвердженням нееквівалентності розподілу рентної плати за користування надрами у Житомирській

області між державним та місцевими бюджетами виступає динаміка показника частки даної складової природно-ресурсної ренти у загальних доходах та податкових надходженнях місцевих бюджетів даного регіону. Зокрема, частка плати за користування надрами у податкових надходженнях до місцевих бюджетів Житомирської області у 2015—2023 роках коливалася в діапазоні 0,24—1,25%, частка у загальних доходах місцевих бюджетів даного регіону — у діапазоні 0,21—1,04%. Тобто можна зробити висновок про низький рівень дифузії мінерально-сировинної ренти у публічні фінансові фонди Житомирської області, що свідчить про низький рівень дієвості впливу сфери надрокористування на фінансову самодостатність територіальних громад даного регіону.

В контексті підвищення дієвості впливу сфери надрокористування на соціально-економічне піднесення сільських територій Житомирської області ключового значення набуває трансформація існуючої моделі фіскального регулювання видобутку корисних копалин. Така трансформація має забезпечити, з однієї сторони, максимізацію акумуляції мінерально-сировинної ренти до публічних бюджетів, зокрема підвищення частки відрахувань до бюджетів місцевого самоврядування відповідно до пріоритетів бюджетно-фіскальної децентралізації, а з іншої — сформувати фонди інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази, зокрема утилізації вторинної мінеральної сировини.

Тому при формуванні сучасної моделі фіскального регулювання видобутку корисних копалин ключового значення набуває визначення оптимального рівня фіскального навантаження на діяльність суб'єктів надрокористування, методологічним підґрунтям якого виступає використання фіскального оптимуму Лаффера (кривої Лаффера), що передбачає встановлення залежності між оптимальним рівнем ставок фіскальних вилучень і загальними надходженнями рентних платежів до публічних бюджетів, зокрема до спеціальних бюджетних фондів [2, с. 139].

При встановленні ставок рентної плати за користування надрами передусім доцільно враховувати необхідність зниження рівня енергозалежності України. На період воєнного стану необхідно вжити всіх можливих заходів щодо запобігання дефіциту й стримування зростання цін на енергоносії, що мало місце через повномасштабне російське вторгнення в Україну. У післявоєнній економіці варто забезпечити, аби механізм адміністрування та перерозподілу плати за користування надрами для видобутку корисних копалин, з одного боку, передбачав ефективне вилучення надприбутку від підприємств, котрі провадять таку діяльність на території України, а з другого — сприяв припливу інвестицій у цю сферу [1, с. 75]. Система фіскального регулювання видобутку корисних копалин має бути зорієнтована на: 1) стимулювання подальшої геологорозвідки по виявленню перспективних родовищ мінеральної сировини; 2) максимізацію акумуляції рентної плати за користування надрами у публічних бюджетах різного таксономічного рівня, зокрема бюджетах місцевого самоврядування; 3) нарощення інвестиційних вливань у розбудову інфраструктури видобутку корисних копалин та утилізацію ресурсних цінностей вторинної мінеральної сировини у виробничих та енергетич-

них цілях. І стимулювання геологорозвідки, і нарощення обсягів інвестиційного забезпечення розбудови індустрії видобутку корисних копалин та рециклінгу мінеральних відходів напряму залежить від акумуляції рентної плати за користування надрами у спеціальних фондах відтворення мінерально-сировинної бази, що формуватимуться у державному бюджеті, а також у бюджетах місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результативність впливу залучення природних ресурсів у відтворювальний процес сільської економіки напряму пов'язана з функціонуючим форматом фіскального регулювання природокористування, в першу чергу видобутку корисних копалин, який визначає розподіл природно-ресурсної ренти між публічними бюджетами різного економічного рівня. В контексті встановлення взаємозв'язку між перспективами соціально-економічного піднесення сільських територій Житомирської області та дифузії мінерально-сировинної ренти треба виходити з того, що сільські населені пункти входять до складу як сільських і селищних, так і міських територіальних громад. Тому надходження рентної плати за користування надрами до місцевих бюджетів вказаного регіону — це також певне мірило дієвості впливу вилученої частини ренти, котра формується у сфері надкористування, на соціально-економічне піднесення сільських територій.

Структурно-вартісні виміри (порівняння номінальної та реальної величини мінерально-сировинної ренти, а також визначення її частки у загальних доходах та податкових надходженнях) акумуляції рентної плати за користування надрами у місцевих бюджетах Житомирської області у 2015—2023 роках демонструють недостатній рівень еквівалентності розподілу даного виду рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів між центральними та місцевими публічними фінансовими фондами, що не дає можливості підвищити дієвість впливу мінерально-сировинної ренти на соціально-економічне піднесення територій, котрі виступають ареалом концентрації корисних копалин, в першу чергу сільських. Трансформація системи фіскального регулювання видобутку корисних копалин має базуватися на фіскальному оптимумі Лаффера при встановленні ставок рентної плати за користування надрами, що дасть змогу забезпечити оптимальний рівень фіскальних вилучень у сфері надкористування та сформува-ти у публічних бюджетах спеціальні фонди інвестиційного забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази.

Література:

1. Валігура В.А., Сідляр В.В. Фіскально-регулююча роль рентної плати в Україні. Наукові праці НДФІ. 2022. № 2 (99). С. 66—78.
2. Голян В., Марчук Ю., Погуляйко Ю., Матрунчик Д., Дзюбенко О. Формування сучасної моделі фіскального регулювання лісгосподарювання як важлива передумова інноваційної трансформації лісового сектора України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2024. № 3 (56). С. 139—155.

3. Іванченко В.А., Мединська Н.В., Бардас В.М. Податкове регулювання природокористування в умовах поглиблення децентралізації: пріоритети, проблеми, виклики. Ефективна економіка. 2024. № 7. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4187/4222>.

4. Калініченко Д.Ю., Бардас В.М. Фінансово-інвестиційне забезпечення відтворення мінерально-сировинної бази в Україні: інституційні розриви та перспективи. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 13. С. 114—119.

5. Кольоса Л.Л. Природні ресурси як фактор зміцнення фінансової самодостатності сільських територіальних громад. Агросвіт. 2023. № 19. С. 45—51.

6. Корисні копалини Житомирщини. Інститут геології. [Електронний ресурс]. URL: <https://insgeo.com.ua/korysni-kopalyny-zhytomyrshchyny/>.

7. Міщенко В.С. "Голландська хвороба" на українському ґрунті (до економічної оцінки мінерально-сировинної бази). Економіст. 2010. № 12. С. 8—10.

8. Потужний потенціал добувної галузі Житомирщини. Містобудівний кадастр Житомирської області. [Електронний ресурс]. URL: https://oda.ztmbk.gov.ua/upload/partner-otg/analitika_geoportalu/ekologiya.pdf.

References:

1. Valihura, V.A. and Sidliar, V.V. (2022), "The fiscal and regulatory role of rent in Ukraine", Naukovi pratsi NDFI, vol. 2 (99), pp. 66—78.

2. Holian, V., Marchuk, Yu., Pohuliajko, Yu., Matrunchuk, D. and Dziubenko, O. (2024), "Forming a modern model of forest management fiscal regulation as important prerequisite for innovative transformation of forest sector in Ukraine", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 3 (56), pp. 139—155.

3. Ivanchenko, V.A., Medyn's'ka, N.V., Bardas', V.M. (2024), "Tax regulation of environmental management in the context of deepening decentralisation: priorities, problems, challenges", Efektyvna ekonomika, vol. 7, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4187/4222> (Accessed 15 Apr 2025).

4. Kalinichenko, D.Yu. and Bardas', V.M. (2024), "Financial and investment support for the reproduction of the mineral resource base in Ukraine: institutional gaps and prospects", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 13, pp. 114—119.

5. Kol'osa, L.L. (2023), "Natural resources as a factor in strengthening the financial self-sufficiency of rural territorial communities", Ahrosvit, vol. 19, pp. 45—51.

6. Institute of Geology R&D (2025), "Mineral resources of Zhytomyr region", available at: <https://insgeo.com.ua/korysni-kopalyny-zhytomyrshchyny/> (Accessed 15 Apr 2025).

7. Mischenko, V. (2010), "Dutch disease" on Ukrainian soil (towards an economic assessment of the mineral resource base)", Ekonomist, vol. 12, pp. 8—10.

8. Geoportal of Zhytomyr region (2019), "Powerful potential of the extractive industry of Zhytomyr region. Urban-planning cadastre of Zhytomyr region", available at: https://oda.ztmbk.gov.ua/upload/partner-otg/analitika_geoportalu/ekologiya.pdf (Accessed 15 Apr 2025).
Стаття надійшла до редакції 25.04.2025 р.